ԵՐԱՍՏԱՆ

Տարեգրական Լուրեր

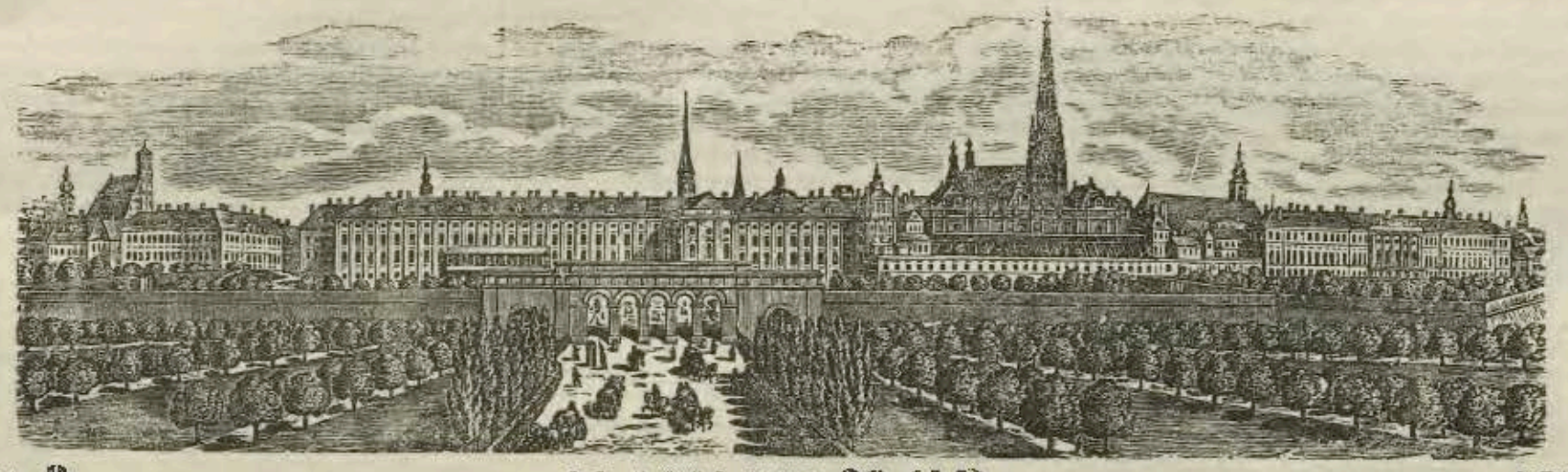

Թիւ 9 — ՓԵՏՐՈՒԱՐԻ 26 (14) — 1850

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԲԻՍՏՐԻԱ · Մահմատի մեծերուն խնդիրները։ Ցօրժ Գրեյ։
ԳԱԼԱՏԱ · Գաւառներուն քաղաքական վիճակը։ Ազգ. Հաղորդ։
ԳԵՐՄԱՆԻԱ · Աւստրիոյին Լէյթենբերգի իշխանուհոյն գեմբրած թղթերը։ Ռուսն ալ Նոյն Դանիոյն վրայ յայտարարութիւն մը կու տայ։ Հին դիւանագիտն տեսութեանց մէջ եղած խաղաղութիւնը։ — Պրուսիոյ, Պաւարիոյի պատերազմութիւն։ — Պուլիերու, Հրէից տագնապութիւնը կը մեղմուի։ Ցոյցեր կը շարունակուին։
ՀՈՒՍԻԱՅԻ ՏԵՐՈՒԹԻՒՆ · Ամերիկայէ։
ՀՆԴԿԻՍՏԱՆ · Փոխատարանք։
ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՏԷՐՈՒԹԻՒՆ · Պանիայի սարսափելի մարտերը։
ՑՈՒՆԱՍՏԱՆ · Յունական – Ընդդիմական խնդիր։
ՈՒՍԱՒՄԴԱԿԱՆ · ԱԶԳԱՅԻՆ · Ս. Ութնամեայ Տիւզիան Շէյէպիներուն նոր պատմութիւն։ Ի. Հայաստանի վրայ հնագիտական լուրեր։ Գ. Բանաստեղծական փարթ մը։
ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ · Նորոնշան հոլ։
ԽՄԲԱԳՐԱՆԱԿԱՆ · Քարտեզագիր կարգիկ։
ԲՐԱՆՈՒԹԻՒՆ · Կոմուսած գեղանկարի։

ԱՒՍՏՐԻԱ

ՎԻԵՆԱ · ՓԵՏՐՈՒԱՐԻ 25

Ընդհանրապէս դաւառներուն մեծ մասին առանձնական սահմանագրութիւնները տրուելով կորսուած գաւառներուն կամ թագաւորութիւններուն եկաւ, գրանք կառավարութիւնը կը ջանայ նոր կարգի մը դնել եւ գրեթէ անոնց նոր ձեւ ու կերպարանք մը տալ։ Թաճառաց մեծամեծները (Բանդերները) դիւաւորաբար սէրբերեն հաւատարիմ մնացող մասը, սա քանի գիտնալով, որպէս զի իրենց հին սահմանադրութիւնը բոլորովին չընջուի, մեջերնին միաբանութիւն մ՚ըրին եւ մտա սրերս մ՚իրենց գալով՝ պաշտօնէից պիտի յուցընեն որ Հիմանկուան պիտի ուրախան կուսակցութիւնը Թաճառի Աւստրիական սէրբութեան ընդ Հանուր (Մարտի Կին) սահմանադրութեան համեմատ ունեցած անկախութիւնը չնչած է։ Ասսի կը խնդրեն որ Ա. Թաճառացոյցին գաւառական բաժանումները յառաջուան պէս մնան, ու հիմնկուան նոր բաժանումը վերցուի։ Բ. Քաղաքապետներուն եւ ուրիշ պաշտօնեներուն ախտղմները փոխուին։ Գ. Պաշտօնեներու վրայ Թաճառ չբերող անձինք չդրուին։ Դ. Հաւատարակութեանց անկախութիւնը բոլորովին վերցուի։ Ե. Մեծ պաշտօնատուներուն իրարու հետ գերմաներէն լեզուաբրօնելու կարգադրութիւնը վերցուի։ Զ. Քաղաքական տեղական կամ փոխարքայ դրուի։ Է. Կ.ղզմանան Թաճառացոյցին չբաժնուի։ Ինչպէս յայտնի է Թարսի Կին սահմանադրութիւնը ասոնց ամենուն ալ հակառակն որոշած է։ Ասկէ զատ նաեւ կայսեր Բիշիի մէջ Թաճառաց թագաւոր պատկուիլը պիտի ինդրեն։ — Կառավարութիւնն բանեցած ընթացքէն կերեւայ, որ եթէ Թաճառաց ասոնց ուղած բաները չկատարէ ալ, բայց ատոր սահմանագրութիւնն մէջ անոնց ազդայնութիւնն ու ատոր ապատութիւնները (գէմ մէկ մասը) որչափ որ սէրբերեն ընդհանրապէս միութիւնը չիմանան, պիտի դիտեն եւ անոնց հաստատեն քան մը պիտի շինէ, որպէս զի ասով բոլոր հաւատարիմ մնացող Թաճառի մեծերուն սիրտը իրեն հետ առնէ եւ կապելով, նորէն ազգային յեղափոխութիւն մը եղելը աւելի դժուարին ըլլայ, եւ թէ որ եղելու ալ ըլլայ դէ, ասոնց վերջին ասոտիճանի մարդիկը տերութիւնն կողմակից ըլլալով՝ դիւրաւ զարգուի։ Քանի մը ըստ իրենց պաշտօնեայ Թաճառներու Հիմանկուան պատերազմի միտք ունենալուն յայտնի նշան մ՚ալ գինտիլիս էջ իշխանին ասպարեզ վազնա դալը կը հանարին, որուն՝ ինչպէս յայտնի է իր ապշուանքին մէջ ըսած ջանքը Թաճառի հին հաւատարիմ մեծամեծները շահիլ ու անոնց ձեռքով Գոշուիմին դէմ հակառակ յեղափոխութիւն հանել էր։

— Աւստրիական բանակին մէջ ասա եղբի առնելու Թաճառաց գոյքն երթալով աւելնալու վրայ է, որոնց ամենուն դասնարը ունիք 70,000 կը հանարին, իսկ ունիք մինչեւ 100,000 կը հանեն։ Ասոնց մեծ մասը Թաճառներուն ծառայող (հանվէտ ըսուած) դոյրքին են եւ ոչէկ կրթութիւն ունին։ — Հիմանկուան զօրաժողովը դիւաւորաբար Թաճառաստանին ու Լանգարսանն Վենետիկն կ՚ըլլայ։

ԴԱՆԻԱ

ՓԵՏՐՈՒ, Փետրուարի 17։ Խոյ մը սանանէ ի վեր է որ գաւառները անհանգստութիւնեան մէջ են, որն որ նոր ընտրութիւնեանց պատճառաւ ուեւի պիտի մեծնայ ու տարածի։ Բայց Փարիզ ամեն կողմանէ հանգարտ է։ բարեկենդանը շատ հանգարտութիւնամբ անցաւ ըմբնցաւ։ սա անգամ ոչ գիմակ (ռուրդ)։ ոչ պատալ պարտաւ, եւ ոչ խուսութիւն մը տեսնուեցաւ։ Ամեն մարդ հանգարտիկ իր գործարանին կը նայէր, օրերն ալ տաղաւոր բաց էին։

Պուրբոն Լէյն ըսակիրը Փետրուարի 3ին այսպէս կը գրէ։ «Թագաւորական կողմնակցութիւնը Լիոնի մէջ ու բոլորտիքը ու բոլոր Հելուետական սահմանները խլրտելու կը սկսի, որն որ առիթ մը պտնելուն կրնայ գլուխ վերցնել։ Քանի մը շաբաթ է ի վեր ասա քաղքիս մէջ շատ նշաններ սկսան տեսնուիլ, որոնք Յունիսի 14ին յառաջ տեղեկութիւնն շատ նման էին։ անցած շաբաթի Քառասունքի մէջ ժողովներ եղան, որոնք բոլոր գիշերները տեւեցին։ Ամեն հանգարտութիւնը միշտ պատրաստ կենալու էր։» Դուբրէ ալ Տրոմ կ՚ըսէ։ «Պոտգրուելը ունինք, որ Լիոնի ու գաւառի բոլորտիքը՝ Ռոնի աջ եղերքը ոտք ելելու նշաններ կան։ Մենք սա լուրը կու տանք, որն որ աշխարհաճանաչ բան մին է։ մեր թշնամիներուն մէջ մեծ շարժում կը տեսնուի, բեմերու վրայ ճառեր խօսելով ու ամեն կերպով իրենց բան յառաջ տանելու կը ջանան։ Քաղաքական առաջնորդութեանց, իրենց սաստիկ եռանդեանը, ու դիւաւորաբար իրենց անկողմնակալութեանը վրայ անոնք ընդուներ կը Ֆիտանեն որ մարդ կը զարմանայ։ Ասանք դէպ ի Հարաւային կողմերը շատ ճամբորդութիւններ կ՚ընեն, այս ինքն դէպ ի Լիոն ու դէպ ի Պրոնսալ, բոլոր գեղացիներու հասարակութեանց մէջ կը պտտին, որպէս զի իրենց բարեկամ ոգան։ Հրամանները, հրաւէրներ, անդիկութիւններ ու յանձնարարական թղթերու ամեն կողմ կը խաւրուին, նաեւ կ՚ըսուի որ դպրոցական պատերազմական գործիք ու պատրաստութիւններ ալ կը պատրաստեն։

Յոյսերնս թէ Ֆէրա գաւառներէն եկած լուրերը ամենը մէկ տեղ ժողված է, որպէս զի ինչ հետեւանքները կը քաղենք։ Փարիզէն եկած թղթակցութիւններն ու լրագիրները կը պատմեն (կը սէ Պալիս Բիւլէթ) որ գաւառներուն մէջ անիշխանական ու յեղափոխական խմբերու մ՚ալ կայ, եւ թէ սա շարժման կենդրոնը Լիոն եղած է ու. Հելուետիա եղած փախստականաց հետ հաղորդակցութեան մէջ է, ուր քանակ մը կը ժողովի, որն որ փետրուարի 24ին ու 28ին մէջ եղած օրերը սահմանէն ներս յարձակի։ Ասանք քիչ մը չարաղանց լուրեր են։ Ա՚ս ատոյգ է որ թէպէտ Լիոնի մէջ գէս հրապարակական հանդարտութիւնը չվրդովեցաւ, բայց գաղտնի ընկերութիւնը իր թշնամոց մէջը բանակ գրած նստած է, ու մեծ նշ արիւնալից կռուի մը պատրաստի։ Ասանք քիչ մը չարաղանց լուրեր են։ Ա՚ս ատոյգ է որ թէպէտ Լիոնի մէջ գէս հրապարակական հանդարտութիւնը չվրդովեցաւ, բայց գաղտնի ընկերութիւնը իր թշնամոց մէջը բանակ գրած նստած է, ու մեծ նշ արիւնալից կռուի մը պատրաստի։ Վասն զի հասարակականութիւնը իր սկզբունքներուն սերմանքը հասարակ ժողովրդեան մէջ ասոտիկ արագութեամբ կը ցանէ ու. կը տարածէ։ Լիոնի մէջ եղած բանուոր կարգի մարդիկ սա դասակի ընկերութիւնոց կողմը շահուած են, ասոնք բոլոր սա հասարակականներուն անձնանուէր եղած են, ու յեղափոխութեան կոչը գործիքի մը տեղ կը դնուին։ Յունիսի մէջ տարածած պատգամի ընկերութիւնները նորէն կարգի մնած են, ու. ապստամբութեան բանակը հիմա կատարեալ կարգաւորուած ամրոցացած է։ Բայց սա ալ կ՚ուզենք ըսելու, որ ասոնց միայն զէնք կը պակսի, ու յաջողութեան վստահութիւնն ալ կամաց կամաց կը նուազի, բանակին կարգաւորութիւնն ալեկ է, բայց նուազ չէ։ — Ահի մեծ վտանգը դաշտագործին պատուներու մէջ է, ուր որ չէ թէ հասարակական տեսական սկզբանց կամ նուազ հետեւութիւնեանց վրայ խոսք կ՚ըլլայ, հապա ասասիկ կիրը ու ասելութիւն մարդերը պատած է։ գեղացիի հպարտ ու ինքնապան հանցանքը կամ թէ ըսենք քիչ մը հարուսաբ ասելի ու գարշելի սեպուած է։ Զանազան գեղերու գեղացիներուն հասարակականութիւնն ուրիշ բան չէ, բայց եթէ աւար հարկանել, աւազակել։ Պոտիկ նրկիրներուն մէջ ոգբոտանեաներուն հողատէրերուն դէմ ունեցած անհաշտ թշնամութիւնն ըմբռնելու բան չէ։ սեւ հայր ճերմակ հայի դէմ պատերազմ բացած է։ ասանկ նախանձով բորբոքած պատերուն մեղքնելը սոսկալի է։ Սիրոյն թէ սա չարիքը մեկ բանով մը կդդիացած է, սա մարդիկներուն իրենց ապրանքութիւնը յառաջ տանելու. յոյս ու. պատուութիւն չունին։ ասոյդ է կը գործեն, բայց յանցաւորութեան վստահութիւն չունին։ ոխմոր գեղացիներու մէջ շատերը ասոնց նեղուկ կ՚ելլան, բայց ապստամբութեան մը սկիզբ չեն կրնար ըլլալ, անոնց գլուխ պէսպ է որուն հետեւիին։ — Ասոնցմէ կրնանք ապահովութեամբ հետեւցընել, որ եւ. ոչ փետրուարի 24ին կրնայ ապստամբութիւնը գլուխ վերցընել, գեւ հասունցեալ չէ, գեւ յարձակողական պատերազմի պատրաստութիւն չունի, ու մեր կառա-

վարութիւնը ամէն բան զիտելով սպասելու դէմ դնելու պատրաստ է։ Բայց ասոնց անկարողութիւնն ալ կատարելութիւնը պէտք չէ խնայելնէ. գիտնայ որ հիմնակ գինուորական է, չէ թէ խաղաղութիւն, խնդիրը լուծուած չէ, հապա ուշացուած։

Յունիս զօրապետը Փետրուարի 2ին Լիսէն ան կալմելու բանակին մեծելու հրաման խրկեց, որ զգոյշ ու պատրաստ կենան, որ ապատամբական ցոյց մը ըլլալուն դէմ դնեն։ — Հասարակապետութեան գահընկեցը վճիռ հանեց, որ նիկոլ մեծ գինուորական հրամանատարութիւնին հատատուն, որոնց նստելու տեղը պիտ՝որ ըլլան Պորտոյ, Գուլբոզ ու Լիսէ։ Ասոնց վախճանը յեղափոխականներու դէմ հրամիրն է։

— Ոստիկանութիւնը Փարիզի Ռի- ոը Լա- Տրոա- ռուած ճամբան ասն մը մէջ 15 հրայան, ու պատերազմական գործիքներ ու պատրաստութիւն գտաւ, որոնք անցած տարի Յունիսէն մինչև հիմա ան տան մէջ պահուած էին։ — Փետրուարի 8ին Փարիզի Լա Վիլէդ ըսուած արուարձանին մէջ զինուորներու ու յեղափոխականներու մէջ կռիւ մը պատահեցաւ։ Քանի մը զինուոր Բոն ոը Փլանոր ըսուած կամրջին վրայէն անցնելու, ասոնցմէ վերջ բանուոր մարդիկ՝ Պլաս, վար (à bas! à bas!) Բահանայապետին գինուորները, ոնսան պռատ։ Զինուորները պատասխանեցին։ Ակէք մեզ գեանիր զարկէք նայինք, ըսին։ Ան ըսելնուն պէտ՝ բանուորներն ասոնց վրայ վազեցին։ անոնց սուրներնը ձեռքերնէն յափշտակեցին, զանոնք ցեխի մէջ նետեցին ու ջարդեցին։ Վերջապէս ուրիշ մարդիկ վրայ հասնելով՝ բանուորները բաներնին, ու բանտարկեալ սուին։

— Պ. Բրուան՝ որն որ իր բանտարկութեան պատժին քանի մը շաբաթ ընդունած էր, յանկարծ Ռոշ- ֆո- Ռիֆիլն մէջ հասարակապետութեան գահընկեցին դէմ գրած յօդուածի մը համար՝ Դորէն խիստ պատժոյ տակ ինկաւ։ բանտին մէջ ուռնցած իջեկը լաղարին դողուեցաւ, ալտաքինները հետ խառնելու հրաման չունի, թէ գրքի սրահը եւ թէ փողոցին վրայ անոր պատուհանին առջեւը սրահարներ դրուեցան, որ ներս մարդ թող չտան։ Իր ամուսինն ալ չեկնար անոր հետ տեսնուիլ։

— Ռէֆ-ոմ լրագրին օգնականն ալ գրած յօդուածի մը համար հարս ամսուան բանտի ու 3000 ֆրանք տուգանք վճարելու դատապարտուեցաւ։

— Ընդդիմին ժողովքին մէջ խռովարարութիւնները ուսանց վրայ է, որոնց բռնանգակութիւնը դալ թիւերնուս մէջ կը դնենք։

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

Թէ ինչպէս ու ինչու համար Պուրը Երփուրդ քաղաքը Գերմանիայի պրուսիկ տերութիւնին խորհրդանոց մը կանչած էր՝ ծանուցած ենք։ Աւստրիա պրուսիին բռնած աս ճամբուն դէմ անցեալ տարի Սեպտեմբերի 28ին իր Պերլին դեսպանին Բարոնէ մեսպուհին ձեռքով՝ Պրուսի արտաքին գործոց պրաստանեակ Շլայնից սեպուհին թղթեր մը տուած էր։ Ան երկայն թղթերուն հիմնոր հրատարակութեամբ՝ բան նիւթը համառօտիւ մը ասանկ կրնանք ամփոփել։ Գերմանիայի բանները, կ'ըսէ աւստրիական դասիցիը, պէտք է ու հարկ է որ նոր կերպարանք մ'առնուն։ բայց աս նոր կերպարանքը տալը՝ հոն Պրուսի թագաւորութեան պարտքը չէ, հապա ան ամէն տերութիւնները որոնք Գերմանական դաշնակցութեան անդամ՝ էին՝ աս գործքիս մեջ ունենալու իրաւունք ունին, որովհետեւ գերմանական դաշնակցութեան տուած երդեալի իրաւունքնիսուն մէկին ալ աս է՝ որ նոյն դաշնակցութեան անդամները կարող ըլլան պահանջել, որ դաշնակցութեան դասանցը մէջ առանց իրենց հաւանութեան փոփոխութիւն մը չըլլայ, ինչպէս որ դաշնակցութեան դործքերուն եօթներորդ յօդուածը յայտնի կը ըսուցէ։ Անոր համար՝ թէ որ Պրուսի կառավարութիւնը՝ ուզէն ան տերութեանց հաւանութիւնը հարկաւոր պիտ՝որ չունէ՝ ան առնն չիկրնար ըլլալ որ Ա. Նոյն տերութիւնները ան իրենց իրաւունքը արժեցընել ուզած առիթնին Աւստրիան անոնց չտրուի։ Բ. Աւստրիա ունի եւս ձայնը պիտ՝որ բարձրացընէ երբ որ Երփուրդ ժողված (այսպէս անուանեալ գերմանական) խորհրդանոցը ասանց ամենուն հաւանութեան ան չի գերմանական դաշնակցութեան տեղ՝ ուզուի կանգնուիլ։ Գ. Նոյն թէ որ Երփուրդ ժողովքը կանչուիլը գերմանական ժողովքին ներէն ոչ երկրորդ գրդռութիւն ըլլալով՝ գերմանիայի խռովարարութիւնը վերջանի, պրուսի շատ վախ կայ, ան առնն Աւստրիան ալ կրնայ խրախուսի որոշակի ու իր ամէն ունեցած զօրութիւնովը գէմ երթալ, ու գերմանիան հանգստացընել։ Աւստրիան աս բաներս պարտաւոր է (կ'ըսէ բոդոյի գիրը Ա. Երբեւ դաշնակից գերմանական դաշնակցութեան, Բ. Երբեւ երաշխաւոր 1815ին դաշնադրութեանը, եւ Գ. Երբեւ հարեւանորդ հիմակուան կենդրոնական յանձնաժողովին կատարելութիւն։

— Պերլինէն Փետրուարի 19ին կը գրեն որ Պրուսի կառավարութիւնը Ռուսատանէն նոր յայտարարութիւն մ'ալ ընդուներ է, որուն մէջ Ռուսի դահլիճը Էրֆուրդի խորհրդանոցին դէմ սատակիչ կը բողոքէ։ Ռամկավարական ըսուղիները ուս ալ կը ղրուցին, որ Ռուսը կարիցիայի մէջ բանակ մը պիտի հաւնեցընէ, որն որ ապրելու մէջ Աւստրիային Բոհեմիայի մէջ ունեցած (80,000ի) բանակին սպանական ըլլալու պատրաստ պիտ՝որ ըլլայ։

— Միւնիխէն քաղաքը հինգ գերմանական մեծ սերութեանց մէջ եղած խռովարարութիւնները յաւաղ կ'երթան։ Աւստրիայի դահլիճը մեկ գերմանական ուսմնադրութեան նոր յատակագիր (էքանոյ) մը առաջարկեր է, բայց ասիկայ դեռ գեսպանական գարտնարութեան մէջ պիտ՝որ մնայ։

Պրուսէ։ Պատերազմի պաշտօնարանը 18 միլիոն թալէր փոխ տալ կ'առնու, որն որ շատ յուսալիներ պատերազմի պատրաստութիւնը համար է կ'ըսեն։

Գերմանիա։ Միւնիխէն, Փետրուարի 17։ Խորհրդանոցին մէջ երեւելի խռովարարութիւնները Հրէից ազատութեան (émancipation) վրայ էր, բայց ազատան ուսուցարարութիւններէ հոգը ամոյ 16ին մեծ աւաւելութեամբ քուէից շնորհուեցաւ։ ասանց ազատութիւնը կամ քաղաքացին իրաւունց մէջ քրիստոնէից հետ կատարեալ հաւասարութիւնը։ Իսկ սերութեան կողմանէ առաջարկուած 50 յօդուածներով, տարարութեան սրէնքը դեռ խորհրդանոցին մէջ խռովարարութեան նիւթ է։

— Կ'ըսուի որ Պերլինի նոր լուրերուն վրայ՝ Պարիզը իր զորքը շաղարկելու կը նայի։

ՀՈՌՄԱՅԻ ՏԷՐՈՒԹԻՒՆ

Լրագրաց լրագիրը Յունուարի 20ին ասանկ կը գրէ։ Հռոմայի հասարակապետութեան իշխանէն մէկ ամիս նստը Մածիրնի Լանարայէն վճիռ մը հանած էր, թէ հասարակապետութիւնը դեռ կործանած չէ, այլ դեռ կը կենայ։ Ամբոր լսել ասիկը որ Հռոմ նոր վճիռներ ալ հասեր են, որոնցմէ շատ օրինակներ ամէն կողմ կը բաժնուին։ Ասոնցմէ մէկը Արմելլինին պաշտպանէն վար ձգելով՝ անոր տեղ հռապետներուն կարգը կը դնէ Մոնդէդոյին։ Ուրիշ վճիռ մ'ալ հասարակապետութեան պաշտպանութիւնին ոստիկանները կը վանէ, ու քանի մը հոգւոյ ալ պաշտօններ կու տայ։ Երբորդ մը հասարակապետական կառավարութեան դէմ եղած ամբաստանութիւնները սուտ կը հրատարակէ, ու հերքելէն նոյնը որ Ս. Կաղիտատի քովերը քահանայ մեռցուած չէ, անանկայ հոլորտակեալը մահուան կը դատապարտէ։ Ասոր վրայ կ'աւելցնէ թէ Երփուրդ Լուսնին Պիոս թ. Քահանայապետը մահուան կը դատապարտէ, ուստի եւ Քահանայապետը արտաքոյ օրինաց կը հրատարակուի։ Դարձեալ ասոնց նման շատ վճիռներ հատած են։ Ասանց որչափ ծիծաղական ու տրամաբանական բաներ ըլլալը ամէն մարդ իրեն կը տեսնէ։

— Հռոմէն Յունուարի 26ին կը գրեն, որ Ադիլի ուրացեալ եւ կարդ ուրացի կրօնաւորը Ս. Ընճէլը ըսուած քերդն փախեր է, եւ ինչպէս հաւանական կ'երեւայ՝ Դաղլիացւոց ձեռքովը։ — Վերջին լուրերը կը ծանուցանեն թէ Հռոմայի մէջ շատերը ամենքանոք Ս. Քահանայապետին դատապարտելու կը բաշնան, բայց քահանայապետական կառավարութեան ու Դաղլիացւոց մէջ ծագած գժտութեանց պատճառաւ կ'երեւայ որ Քահանայապետին դարձը պիտ՝որ ուշանայ։

— Մայիս 10ին ու 11ին Դաղլիացի զօրքէն մէկ երկու պաշտօնական չարագործներէն սպաննուելով, Պապակէ մ'Իլիէ զարտակը աս ծանուցումը հրատարակեց։ «Հռոմայի բնակիչները՝ հրամանատար գլուխները բոլոր իր զինուորներուն ու պաշտօնակալներուն դործուած սպաննութեանց ալ վախճան տալ կ'ուզէ։ ոնոր համար կը հրամայէ։ դանակ, դաշոյն, սլաք եւ ուրիշ ինչ եւ իցէ մարդ սպաննելու յարմար գործիք պահել Հռոմայի մէջ ու անոր շրջակայ տեղուանքն արգիլուած է։ Ով որ ասոր չանցաւոր կը դտնուի, անմիջապէս պիտ՝որ հրացանի բռնուի։

Աս հրամանին վրայ Դաղլիացիք ակռան բոլոր աս տեսակ չարագործները փնտռել, ու շատ մարդ բռնատարկեցին։

— Մանդրոյ Հռոմայէն գեռ։ 10ին աս լուրը կ'առնու։ Երեկ Պանիցիի իշխանին տան կողմանէ Կորսոյ բռուած փողոցին անցնելու առնն անծանօթ մարդ մը կառքին մէջ հերմակ ու կարմիր ծաղիկներով շինուած փունջ մը կառքին մէջ նետեց, որն որ իշխանը առնելով իր գրպանը սուաւ։ Մեկ մ'ալ աս ծաղկին մէջ գրուած պրօֆիլ ուսումը (ֆուշ պրէ) պայթեցաւ, բայց բարեբախտութեամբ թէ իշխանը ու թէ քոյրը թեթեւ վիրաւորեցան, որովհետեւ պայթելու առնն նրանց ուրիշ կողմ դարձուցած էին։ — Ոստի կոյսերը փեսան Լայիդէնպերկի դուքսը Պրաքիի ըսուած երեւելի սրաքարը 3,240,000 ֆրանքի ծախու առաւ։

— Հռոմայի լուսէրը Փետրուարի 13ին ասանկ կը գրէ։ Պերէկ բարեկենդանին վերջին օրը առջի օրերէն աւելի ուրախութեամբ անցաւ։ Դուրսը փողոցին վրայ բազմութիւնը շատ մեծ էր, ու հանդիսին ալ ամէն կողմնէ շքեղ ու փառաւոր եղաւ։

ՀԵԼՈՒԵՏԻԱ ԿԱՄ ՇՅՈՒԻՑԵՐԻ

Պեռնս, Փետրուարի 6։ Ջանաղան կողմերէն կը լսուի որ Մածիրնին գեռ Վլոռ Նահանգին մէջն է, բայց զինքը դանելու համար եղած ամէն ջանքը պարապ կ'երթայ։ Դաւեւ ըսող՝ ալ կայ որ Լոզան գլխաւոր Գաղղիացի ընկերակցութիւնները հետ մէկտեղ՝ Գաղղիացի հետ հաղորդակցութեան մէջ է, եւ ձեռքը շատ սատակ ունի, որն որ իր նպատակներուն համար հարմար առ առութեամբ կը գործածէ։ Դաշնակցութեան խորհրդին գահերեցը Լոզանի մեծին ուստակութեամբ գրեց որ ամէն միջոցն ի գործ դնէ Մածիրնին ձեռք ձգելու համար եւ բանտարուն պէտ՝ ծուռ ճամբով՝ հերու ետիպէն դուրս հանէ։ — Իսկ հոս պեռն գտնուող փախստականներուն մէկ մասը այսօր հոսկից պիտ՝որ երթան եւ իրենց հայրենիքը պիտի դառնան։

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՏԷՐՈՒԹԻՒՆ

Պոմպէյացի սահմաններէն Ակրէ լրագրին այսպէս կը գրեն։ Ապստամբութիւնն օրէ օր կը սատականայ։ Ապստամբները Պահիր փաշային ամենեւին հնազանդիլ չեն ուզեր, եւ հարատութեամբ մոռներնին գրած են որ ասկէ վերջը ալ իր խոստմանքներէն չխաբուին։ Կ'ուզեն միանգամայն մեծ զօրութեամբ դէպ ի Պանիսպուգա երթալ, որպէս զի թող չտան որ մէջերը Դրամնա քաղաքի, ու զինքը սպրդին որ պէհալի քով իրենց խռովացածները կատարէ։ — Փետրուարի 6ին ամէն տեղ նշանները տուին որ բոլոր զէնք առնել կրցողները Դաղղիի ժողովին։ իրեք ալ թէ նոյն տեղը եւ թէ ուրիշ տեղ շատ բաղմութիւն ժողովուեցաւ։ — Վէնիզիոյ նորէն ապստամբները յարդարեց որ հնազանդին եւ հարկերնին վճարեն։ բայց իրենք դէմ գրին եւ միանգամայն յայտնեցին որ դղեակներուն մէջ Օսմանեան զօրք չեն ընդունիր։ Ասոր վրայ վէզիրն իրենց սպառնացաւ որ ամէն կարելի միջոցներով եւ ամենեւին առանց խնայելու՝ զիրենք ջանայու, պիտի ջանայ։ Ուստի կը վախցուի որ շատ չանցնիր՝ բաները պիտի շատ սատակեան։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ

Յունուարին կղզեայ կառավար՝ Լորտ Վարտ Դորֆիսի ծերակուտին գրուածք մը տուաւ, որուն մէջ Յունական-Անգլիական խնդրոյն վրայ կը խօսի։ Ան գրուածքին մէջ կը պատմէ որ Անգլիայի կառավարութեան ըրած պահանջմունքները նոր բաներ չեն։ հապա որպէն 1848ին Դեկտեմբերի 6ին բոլոր նոյն պահանջմունքներն ըրած էր։ մանաւանդ թէ ըսա մասին 1847ին Մայիսի մէջ աս բաները կային։ Նոյն ատեն ալ Յունական կառավարութեան ղրուցած էինք որ, կ'ըսէ, Անգլիայի թագուհւոյն երկրպագութիւնը չարաչար չանկնեն, եւ ազէկ գիտնան որ թագուհին հաստատութեան վրայ գրած է իր հպատակներուն եղած ելեւանեներուն ու նախատինքներուն փոխարէնը՝ նոնու գէնքի զրուելու ընդունելու, թէ որ իր արդար պահանջմունքները չեն կատարուիր։ Ակից վերջը կը գրուցի որ Անգլիա իրաւունք ունի աս խնդրոյն մէջ իր պատշաճ սեպած կերպովը ուսնցած պահանջմունքները կատարել տալու։ Պարզ է, կ'ըսէ, Յունաստան անկախ տերութիւն մին է, բայց անպատասխանատու չէ։ Ի. միայն իրմէ թշնամեալ տերութիւնն իրաւունք ունի աս նիւթին վրայ որոշմունք ընելու։ Անգլիայի թագուհին իր հպատակներուն իրաւունքը պաշտպանելու համար հարկաւորութիւն չունի Յունական դատաստանարանները վճիռներուն միտ դնելու, ինչպէս նաեւ Պաղղիացիք քանի մը տարի յառաջ Սիքսիկայի մէջ իրենց աղգակիցներուն եղած ելեւանեներուն համար դիմելու փոխարէն առած ասանկնէն՝ Սիքսիկայի մեծերուն ըսածներուն կամ որոշածներուն միտ չդրին։ Բայց, կ'ըսէ քիչ մը վերջը, աս խնդիրն այնպիսի բան չէ, որ անկից Յունաստանի ազատութեան վնաս մը կարող ըլլայ հանիլ, հապա միայն գրամական խնդիր մին է, որն որ դիւրութեամբ կրնար ուրիշ երբորդի մը դատաստանին տակ ձգուիլ, թէ որ դիմացի կողմանէ պատրաստակամութիւն մը տեսնուէր։ Բայց որովհետեւ Յունաց կառավարութիւնը բաղդատակապէս դէմ կը դնէ եւ կը պնդէ որ աս նիւթին մէջ միայն իրենք կրնան դատաստան ընել, անոր համար Անգլիայի գեսպանն ու ծովակալն ալ ստիպուեցան իրենց կամքը դէմ խիստ միջոցներու ձեռք զարնելու։

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՏԻՒԶԱՆ ԶԷՆՊՈՒԹԻՒՆԸ ՊԱՏՍՊՈՒՐ

ԻՒՐԱՔԱՆՉԻՒՐ կը կարդանք Ժամանակ ազգանունով Կոստանդնուպոլսոյ օրագրին 211 թուոյն եւ բարձրագոյն Դրան թարգման Ալի Էֆէնտի * պաշտօնական լրագրին 418 թուոյն մէջ որ Ալ Հաֆսա մզկիթի հիւսուածոյն գանձապահ Տիւլեան պերճապատիւ կարապետ Զէլէպին, ալքունի գոհարագործ Մեծաշուք Պօղոս Զէլէպին եւ լուսնապանի ոսկիան քաջափոյլ Միհրան Զէլէպին իրենց պաշտօնը միշտ հաւատարմութեամբ եւ անձնանուէր ջանքով անխիղճի կատարելնուն համար՝ մեծափառ Սուլթան Ապտիւլ Համիտ անապատաշէն խնամատարը՝ զիրենք Զբրաղանի պալատը կանչելը, ու վերջին ասուիճանի մարդասիրութեամբ ընդունելէն ետքը՝ մեծ հաճութիւնով իրենց յաջողութիւն ու անգրդուելի հաւատարմութիւնը գրոյց, եւ երեքին ալ յանէժ յիշատակաց արժանի Յակոբ Զէլէպէյին շնորհած պատուոյ նշանին պէս մէյ մէկ շքանշան կամ՝ ինչպէս տաճկերէն պաշտօնական լրագիրը կ'ըսէ՝ մէյ մէկ հատ նշան շրջապտիւռ շնորհեր է։ Ակնոց զաւ՝ պերճապատիւ կարապետ Զէլէպին արդէնանցը հոմար մանաւոր շատ բարձր ասուիճան մ՝ալ տուեր է։ Այս մեծապէս ուրախալի լուրը՝ որուն ամէն ցանկալի պարագաները դեռ կատարեալ չլսեցինք, Տիւզեանց ազնուատոհմ դերդաստանին նոր փայլեր ու իրենց ազգականցը նոր ոյժ է, որուն ամէն Հայրենասէր Հայազգին սրտանց խնդակից կ'ըլլայ, եւ պէտք է որ նոյն իսկ իրեն մեծ խրախճոյս սեպէ, որ իր արդիւնքն ալ իր մէկոյ հայրենակիցներուն ազգականցը պէս կը պատիւ ալնոյնիսկ մէկ բարերար, ու արդարասէր խնամատարի մը որ ամէնուն արդիւնքը հաւասար անուշառութեամբ վարձատրելու կը հոգայ, ոյն որ իր հայրական խնամքովը իր հայրական ներքոյ հանգիստ ու երջանիկ ընելը իրեն փոխարէնապատակ դրած է, ոյն որ իր հայրական խնամքովը իր հայրական ներքոյ հանգիստ ու երջանիկ ընելը իրեն փոխարէնապատակ դրած է, ոյն որ իր հայրական

Բ. ՀԱՏԱՍԱՅՏԵՒ ՍԻՐԱՑ ՀԱՅԱՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ԼՈՒՐԸ

(Շարունակութիւն Տես թիւ 6, 7։)

Սեւաքար գիւղակ։ Տրուսոց Հեղբ-ալը ասոյենի նշաններ։ Ալի Ռէզան ըրնանայ յարոյ-ինիներն — էր ջիւղիոց Գիւրերը։ Ժանդարմերի վիճակ։ Մարանենթուլեան Ընաբ։ Թաղեվ արարարարիներ ու բաղեի կոմարիներ։

ԻՐԻԿՈՒՆ գէմ թափարեանը Ալաբլոն գեղը հասանը, որ Խաղանիներոյ Իսուսի արարատեան սահմանագիծ էր կը պահեր։ Ալանի Յարիմանարիներուն ասոյենի Հայ իշխանը մէջ անանկ ազգի հոգայ որ բան մ՝ալ չպակեցաւ։ Հա Սեւաքար (Գոգա ---) բառուած գեղին քով հանգիստ գրանիներու ասոյ բանակիցանք, եւ մնասար գեղերին մէջ առատ խեանի կոմի, հաց, ըրինձ ու հաւեղէն բերին, մեր ձիերուն ալ շատ լաւ դարի։ Այս պարի գեղին մերձակայ տեղերն ոչիսկ ու մենակերայ են։ Յետոյքար Մասիս լերան ասոյ դարոյն գլայ շամբի (խոմշաղբի) մը մէջ կը բնէ, ու իրաւամբ Սեւաքար կ'ուռանուռի, արալհեանս իր ակուռերն քիչ մը հեռու ջուրը սեւ. գոյն մը կ'առնու, կը մերան եւ գեղ հոմ մը կը սառնայ։ Իր ընթացքն այնպէս կանոնոյ կ'երեւայ որ մարդ շարժում մը չիտեռներ, բայց շատ խորունկ է։ Քիչ տեղ քաղելէն ետքը՝ կ'երթայ Եբրանիոց հետ կը միանայ, արեւակ որ ուրեմի ջրանցքի մը քան թիկ գետի կը նմանի։ Ասոր երկերոյ ճանհեանս եւ. գնատարոյ են, ուստի եւ Հուսերոյ սահմանագիծ խաղանիներու մէջ ալ շարունակ ունոր (սրնա) կ'ինոյ։

Այս շրջանակայ տեղատարերը քանի մը անգամ պարտեցայ, բայց երբ գնացին, եւ մեկ քանի տեսակ դպրոցական երկանդարոյ ուսուցիչներ ու ծնողներ գտայ։ Հայը ու Թամիարը իմ ու զրաղմունս վրայ զարմացած էին, եւ գլխաւորարար անոր համար որ տարին աշխատանքներն ալ եւ անոնք կ'բնեի, ու մնալու, անկարելի պատակերներն ու միջատներու ցանցը ծառային ձեռքը տալու տեղ։ Եւ կը կրեի. ասոյ իրենց ասոյի յարգութիւնն ու գլուս ունեցան մեծ հաճութիւնն խոխուեցան, եւ անպարար Պր. Ալբերտեանին կը հարցնեին որ ինչու այնչափ պատիւ կ'ըլլայ անոնի ասոյենի մը, որուն դրեանն ու գրագրութիւնը ամենեւին բարձր ասոյենի մը չեն ցուցներ, ոյն որ ոչ ոչ սակիզն ասոյեր (épaulette), ոչ ալ պատասխանի նշան մ՝ունի եւ իր խաղանիներ ծառային հետ իրեն

* Թոփչի Վաֆիքն ասոյ բանիս վրայ ասուած պատասխանները մեզարարեանեան արժանի ըլլալուն՝ հոս կը գնենք։ «Տիրոջ ազգերդիներն Հանա Կարապետ իրեն Հանա Պօղոս վէ Հանա Միհրանէրն իրենանեի Ակնարարներն ու իպարագ իլլէսիրների իպատամ վէ զարարեների ամ. հեմիլլէ՝ ղրեանեի անանգիի սենիկէ կէսրիանարիլերներնէ մէնթի՝ ասլէի իհանանվայնի հարգեանի փասիլանանիան ենշանեի գանար ի. վերպա հանիլերի ալմամ իւգրէ՝ մեպասանէնա մի. ի. էվեիի Հանա Ալպաս ինպեանի պարարան ենշան մանիլի. պանեարա ասանի ալիրեր դրեանա ենշանի միրուզեիշան ինպեանի վէ իհանա պարարեանը ասրա։

* Ալի Ռէզան Էֆէնտի Ալ Հաֆսա մզկիթի հանգանակ ունեցող գանձապահ Տիւլեան Կարապետ Զէլէպին, ալքունի գոհարագործ Մեծաշուք Պօղոս Զէլէպին եւ լուսնապանի ոսկիան քաջափոյլ Միհրան Զէլէպին իրենց պաշտօնը միշտ հաւատարմութեամբ եւ անձնանուէր ջանքով անխիղճի կատարելնուն համար՝ մեծափառ Սուլթան Ապտիւլ Համիտ անապատաշէն խնամատարը՝ զիրենք Զբրաղանի պալատը կանչելը, ու վերջին ասուիճանի մարդասիրութեամբ ընդունելէն ետքը՝ մեծ հաճութիւնով իրենց գրոյց եւ. որ ինչպէս գոհ է ունոնց անխոնջ ծառայութիւնն ու անգրդուելի հաւատարմութիւնը գրոյ, եւ երեքին ալ յանէժ յիշատակաց արժանի Յակոբ Զէլէպէյին շնորհած պատուոյ նշանին պէս մէյ մէկ շքանշան կամ՝ ինչպէս տաճկերէն պաշտօնական լրագիրը կ'ըսէ՝ մէյ մէկ հատ նշան շրջապտիւռ շնորհեր է։ Ակնոց զաւ՝ պերճապատիւ կարապետ Զէլէպին արդէնանցը հոմար մանաւոր շատ բարձր ասուիճան մ՝ալ տուեր է։ Այս մեծապէս ուրախալի լուրը՝ որուն ամէն ցանկալի պարագաները դեռ կատարեալ չլսեցինք, Տիւզեանց ազնուատոհմ դերդաստանին նոր փայլեր ու իրենց ազգականցը նոր ոյժ է, որուն ամէն Հայրենասէր Հայազգին սրտանց խնդակից կ'ըլլայ, եւ. պէտք է որ նոյն իսկ իրեն մեծ խրախճոյս սեպէ, որ իր արդիւնքն ալ իր մէկոյ հայրենակիցներուն ազգականցը պէս կը պատիւ ալնոյնիսկ մէկ բարերար, ու արդարասէր խնամատարի մը որ ամէնուն արդիւնքը հաւասար անուշառութեամբ վարձատրելու կը հոգայ, ոյն որ իր հայրական խնամքովը իր հայրական ներքոյ հանգիստ ու երջանիկ ընելը իրեն փոխարէնապատակ դրած է, ոյն որ իր հայրական

* Իւրաքանչիւր Քիւրտերուն սիրոյը դանելու համար շատ ասխատան են ու կ'ուշանան։ Մեր ազգային պատուելիներնը ընելով՝ կը կարենանք որ ասոնք հին Մարտիկ, Պարիզի ու Հայոցի խառնուած ազգ մըն են, բայց՝ ինչպէս խորհնարդ ազգութիւնն զանազան տեսակներն (Տիրք Ա. Դէլ. Ի. Ե. Փերը Բ. Դէլ. Դ՝Ի.) կան սեռներ։ Մեզ Հայաստանի հին Քիւրտիստան բառով կոչման Քիւրտերուն, եւ թէ Ալարատայ Քիւրտերուն յատուկ մասը կամ բուն խմբը Մարտ է։ Այս կարգեաց կը նպաստեն նաեւ ան որ Հայաստանի այլեւայլ կողմերը Քիւրտերուն, եւ թէ Ալարատայ Քիւրտերուն յատուկ մասը կամ բուն խմբը Մարտ է։ Այս կարգեաց կը նպաստեն նաեւ ան որ Հայաստանի այլեւայլ կողմերը Քիւրտերուն։

** Պոյազիտ Իսուսայ սահմանն քիչ մը հեռու է եւ Պարսիստ հարաւային կողմն կ'ինայ։ ասիկայ Ուռաբ սահմանակից երկիրներուն հետ ալ ունի սահմանակցութիւն։

Ներքոյ ազգանունները՝ ձեռքովս Իսուսի Հայաստանին մէջ ժամանակաւոր տարածի, փասն զի ազգանունները ժամանակաւոր լլալին նէ, նաեւ ան երկիրներուն մէջ ժամանակի պիտոյ ծագեր, ուսկից որ կուգան, եւ ոչ ոչ. կրնայ բան իլ, որ նոյն ազգանունները Իսուսի Հայաստան մնալէն ետքը՝ վրանին ժամանակի նեղքի գլուխանալու կը սկսի։ ուրեմն ասելի հաւանական է բանը որ Իսուսի Հայաստանին մէջ ասենն ասէն պատահած մարդամանը բան ժամանակաս չէ։ գէթ մինչեւ։ Հինակ ոչ բանս բժշկական զնուելիներուն ասոյ ցուցուած չէ։ Կարելի է որ նոյն երեք գեղերուն Մեմիարները Իսուս անգլիանին ընդունելիներն յայտնուած չլլան, ան ալ վերժին առնելու համար՝ դանոնք այնպէս խիստ պարարել ասուած ըլլայ։ Ասորին Իսուս պաշտօնատարներուն բանած մարդուն նոյնով՝ անկարելի չէ որ նաեւ ամէն օր Լրիւան խրկուած հիւանդներուն ու մեռելներուն ցանկը բարարին ասուս ըլլայ, որպէս զի ինչպէս Հայ ու Թամիար բնակիչներն ունեցածներնին ժամանակաս ընելու համար Եբրանի դատաստանի ու կոմիսարի ընդունելիներ ասուած ըլլան

բազէն պիտանի բնելու համար գլխաւոր պայմաններն մէկն ալ սա է որ իրեն բիչ ուտելիք պիտի տան։ Պարզապէս սառնաբեռան շրմնոյ ոչխարն երկրին օգտակար կ'անցընեն, եւ կաչխով մը զանոնք իրարու կը կապեն, վրան ալ կ'ելնեն մը կը հաւասանեն։ Ասոնք յոլովն եռաբը բազէ-ախաբեր կենդանոյն ոչխարներ կը բանան, եւ գլանին վրայ երիցոյն ուսասան (գիշեր) կաղերով բազէն ծառի մը վրայ կը բերեն, ու ղայ-ղայ պոռալով՝ զանիկայ իր բանին ունեցած հարին վրայ կը կանչէ կ'ինկնցնեն։ Ինքնէն ձեռքը մեր կապ մի կ'առնէ, ու զանիկա չարաչարով՝ բազէն կը հրաբիլ, որն որ բազէակերն ձեռքին վրայ գայ։ Նաեւ զարեալ ալ՝ կը սկսի աւանդ մեր փարձել ու վարժեցնել։

Լրբոր կատարեալ կը կրթուի, կը սիրեն որորդանալեան գործածել։ բայց սրանն յառաջ պէտք է որ բազէն անոմի մնայ։ Բազէակերը մնչեղէն հատ ձեռնոց մը կը հագնի ու բազէն ձեռքին վրայ կ'առնէ։ Բազէով պարզուելին բնոյնները հառարտիարեն ձիով՝ թիմուտ ու մնացուտ տեղեր կ'երթան, հեռանիներն ալ, եւ մի մը թեռանոց բերնէ (որսի շուն, բաղը) կ'առնեն։ ամէն մէկ շան վրան կայծ (տէր) կապած է որ փշերու մէջէն անցնելու ատեն չմնան։ Որսորդները շարանակ բերդիները կը դրուին որ թռչունները տեղը գտնեն, եւ ամօթի բազէն միորինակ չարս դին կը նայի։ Թռչուն մը երեւան եկելն պէտ՝ որսորդը կ'ազդակի բազէն, որն որ կամ ամենիկապէս թռչունը կը բռնէ, եւ կամ՝ անգամ անդամ ետեւ ետեւն կ'իջնայ, մինչեւ որ խեղճ թռչունը իմի մը մէջ կ'երթայ կը պահուրտի, բազէն ալ կ'իջնայ ու նոյն իմին վրայ կը նստի։ Ճեռքը կը դարանի ու թռչունը նարեն դարը կը հանէն, բազէն կը յարձակի կը բռնէ նէ, գինքը ժողովարանը հանեն՝ որոնն բզկտի ու աշարանին տնոր կու տան։ Բայց բազէին բռնած թռչունները թեռնոր տարանելու ամենեւին չեն յարմարիր, վասն զի երբեք թռչունն ամբողջ ու անարատ չմնար։ Թռչունը բռնուելէն ետքը մէջտ բազէին ու որսակին շնորհն մէջ ատոր կոխ մը կը բացուի. երբեմն բազէն շատ կը կատղի, ան ատեն բազէակերը մեր կոտր մը շարժելով՝ կը սիրի ղայ-ղայ պոռալ ու զանիկա կանչել. բազէն իմ քաղաքիրթի է, նաեւ (ուսաբ) մնան մը հեռու տեղէն կը գառնայ ու բազէակերին ձեռքին վրայ կու գայ կը կենայ։ Շատ անգամ՝ բազէին յառաջուան ապատ իմիներ միայն կու գայ ու կը փախչի, բայց սովորաբար գէշ վարուած մը կ'ունենայ, վասն զի նամ ուսարանելու կարելիներ տեղ մը փաթթուելով կը մնայ ու սովամահ կը մեռնի, եւ կամ մեր ձառոր գերբերի հաւերուն մէջ մնանելով՝ կը սիրի գառներ գիշատել, ուստի է։ Հրացանով կը սպանուի։ Թամամ պտիները կորսուած բազէն շատ հեղ օրերով կը փնտռեն, վասն զի երբեմն բազէն ամենայնս. ձիկ մ'ալ յարդի է իրենց։ իմ եկեսու շրջ ու տակաւն ձին ալ շատ կը յարգեն, որովհետեւ պէտք հոգ կը բերէր երբեմն, այսինքն աւարակութիւն ընելէն ետքը փախչելու ատեն իրենց ազկ կը ծառայէ։ Իսկ բազէն առնոր համար յարգի է, վասն զի իրենց գիլ-ին պարարտ ու ուժեղ։ իմ ոչ, բերդ, տեսնելու համար՝ որոնն բզկտի ու աշարանին տնոր կու տան։ Բայց բազէին բռնած իմ ոչխարները թեռնոր տարանելու ամենեւին չեն յարմարիր, վասն զի երբեք թռչունն ամբողջ ու անարատ չմնար։ Թռչունը բռնուելէն ետքը մէջտ բազէին ու որսակին շնորհն մէջ ատոր կոխ մը կը բացուի. երբեմն բազէն շատ կը կատղի, ան ատեն բազէակերը մեր կոտր մը շարժելով՝ կը սիրի ղայ-ղայ պոռալ ու զանիկա կանչել. բազէն իմ քաղաքիրթի է, նաեւ (ուսաբ) մնան մը հեռու տեղէն կը դառնայ ու բազէակերին ձեռքին վրայ կու գայ կը կենայ։ Շատ անգամ՝ բազէին յառաջուան ապատ իմիներ միայն կու գայ ու կը փախչի, բայց սովորաբար գէշ վարուած մը կ'ունենայ, վասն զի նամ ուսարանելու կարելիներ տեղ մը փաթթուելով կը մնայ ու սովամահ կը մեռնի, եւ կամ մեր ձառոր գերբերի հաւերուն մէջ մնանելով՝ կը սիրի գառներ գիշատել, ուստի է։ Հրացանով կը սպանուի։ Թամամ պտիները կորսուած բազէն շատ հեղ օրերով կը փնտռեն, վասն զի երբեմն բազէն ամենայնս. ձիկ մ'ալ յարդի է իրենց։ իմ եկեսու շրջ ու տակաւն ձին ալ շատ կը յարգեն, որովհետեւ պէտք հոգ կը բերէր երբեմն, այսինքն աւարակութիւն ընելէն ետքը փախչելու ատեն իրենց ազկ կը ծառայէ։ Իսկ բազէն առնոր համար յարգի է, վասն զի իրենց գիլ-ին պարարտ ու ուժեղ։ իմ ոչ, ապիկ, նայիմ՝ ոչն է։

Ոչ ոչ մի զուրկ աւազ
Ան ալ կրնան նէ, գրիր։ —
Ընդարարձիւն երկրի բնաւ
Եւ ոչ ապիկ մի ունի։
Ան ջուրն որ է աւազ մէջ
Ոչունի կրսիկ մ'ալ աւգիս։

Ընդարձիւ մէջ կայ ալրայ
Որ իւր ամիտ չունենայ։
Կայ մէկ պարտ ալ ը լրայ
Իւր շինդն անքար ասանիայտնայ։ —
Պատի հեղինց ալրայն
Ամիտ ինչ կը փրնտրէ։
Ամարդիտասան մանուկն
Զուրկ է փարտ ու. քարէ։

* Տես լրագիրներուս 7հրորդ թուին երկրորդ ապրպանն հասանաք։

Զ.բուշ, արդեւ սիրա մի կայ
Որ ղուրկ բրլայ իմ ընդիւնէ,
Ընդիրնի կայ մէկ սր նէ՝
Դարիր, տեսնեմ, այն ոչն է։ —
Ոչ խոնարհանելոյ են սրբոտեր
Ընդիրնդիւն եւ անարդոյ։
Երբոյն սրն է անգիշեր,
Որ սր մի մեր պիտ՝որ գայ։

ԲՆԱԳԱՏԵՐԱԿԱՆ

Նորոնեան յօդ։

ԼՈՐՈՒՆԳԻԱՅԻ ծովեղերքը Նորանեան ձուկ մը բռնուեցաւ։ Արիկա Յոռնոչաքի երիցոյն ու Հոռնաչաքի լայն էր, գոյներ ագռաւ, ասկեմայ կարմիր։ Պոչն ու փշերը շիկակարմիր (կասկարմիր), կուրծքին ու փորին մեծերը նոնանագոյն կարմիր ու շատ երիցոյն։ Մորիքը գոց կապուտակ, վրան բարակ արծաթանման բծերով։ Ան կենդանին կամրջի մը տակ գտնուեցաւ. ու Փրիսոլանիսի Համալսարանին թանգարանը խրկուեցաւ։ Անգլիացիք ասիկայ «բրուն յոյ», իսկ բնագաստեղերը պնակ ֆարոֆնաց (Lampris gultatus) կը կոչեն։ Ճարտնցիք ասիկա Դոպ կ'անուանեն, ու Շենասանի ծովեղերքը պէտք է որ շատ անգամ գտնուի, վասն զի իրենց նկարները ուն մէջ յանախ կը տեսնուի։ Ան ձուկը շատ տեղ տարածած է, եւ կ'երեւայ որ ձուկին խորունկ տեղերը կ'ապրի, որովհետեւ շատ քիչ, եւ ըստ մեծի մասին միայն ասստիկ փոթորիկներէն ետքը ցամաք մղուած տեսնի երեւան կ'ելլէ։ Մինչեւ կիսակատ ձուկն ու Եւրոպայի արեւմտեան ծովեղերքը շատ ցանցառ կը տեսնուի, իսկ Ամերիկէն արեւմտեան կողմերը ուելի յանախ։ Մինչեւ հիմայ՝ ան առաջին անգամն է որ Նորուեգիայեն կողմերը բռնուեցաւ։ Ասոնցմէ ոմանք պատուեցան որ 12 կանգուն երկայն էին։ Իրենց միսը կարմրի կը գայնէ ու շատ պարարտ է։

ՆԻԿՈՒԱՐԱՆԱԿԱՆ

Բոլոգնոյ կամրջի։

Մ'ՕՏ առեւեալը Պ. Ժէրմէ Փոթրելիէ գատաւորը երկրիս երեսին մատ շարքերուն մէջ քարացեալ կապիկի տեսակ մը գտաւ, որն որ Հաւանական կարծուի Շնաքիճ (Macacus) կապիկի ցեղէ պիտի ըլլայ։ Ան գիւտս Պ. Լարդէին գտածին ու Ռնատնի շրջանակներուն մէջ գտնուածներուն Համեմատելով՝ կը տեսնուի որ կապիկները Եւրոպայի արեւմտեան կողմը երեք գլխաւոր տեղեր երկրիս երեսին մատ շարքերու մէջ կ'ելլան կոր, այս իրեն ան տեղերը ուր որ կոմնատու կենդանիներու ոսկրներ բացուելու կը գտնուին։ Եւ որ մարդս առ շարքերուն կազմուելու ատենը եղած ըլլալու ըլլար, պէտք էր որ մարդկային ընտանի ու ճարտարութիւնը շատ անգամ մարդու ոսկրներ կամ ճեռագրերներ ալ գտնէր։ Ընդ հանուր քարացեալ կենդանիներու դիւրը անուղղակի ապացոյց մին է թէ մարդկային ազգը երկրիս վրայ Ասուածաշնչին գրածէն ուելի հին բան չէ։

ԹԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

Կրնոյ դէլ Հոնկ (Հանարի)։

ՊՐԱԶԻԼԻՈՅ Պաղղիացի մը՝ որն որ իր Հայրենիքը նեղքին խուսափելու ատեն թող տուած ու Գերմանիայի մէջ խաղաղութեան գարձին կը սպասէր, խուսափելու համար իր պզտիկ թռչունը սկսաւ կրթել, եւ որովհետեւ սոսկն ալ երթալով կը հատնէր, միտքը դրաւ որ ելլէ իր աշկերտին շորս դին պտտի ու ստակով մէկուն միւսին ցուցնէ։ Ուստի եղաւ Գրեվ եկաւ ու. Հան պանդոկի մը մէջ՝ ուր որ ընկերութիւն մը մէկտեղ կիրակուր կերած էր, ու կերակուրէն ետեւ քանի մը պատտող Բրազիլացիներուն հրաժշտութիւնը կը լսէր, հարցուց որ կրնայ արդեօք պահիւ ունենալ իրենց առջեւն ելլելու։ Շատ անգամ ան ճարտար թռչունն վրայ խօսուած ը լլալով՝ Գողդիացւոյն աւաշարկութիւնը հաճութեամբ ընդունեցաւ։ Դրաք ալ ան թռչունս ամենէն նաշելի ու սիրուն կենդանին էր զորն որ կրնայ մարդ տեսնել։ Ցերը զինք բազմութեան ցուցընելու համար վանդակը բանալուն պէս, անմիջապէս թռչունը մատին վրայ ցատքեց ու լարջ աչքով մը անշարժ իր տիրոջը կը նայէր, կարծես թէ հրամանի մը կը սպասէր։ Ան մարդս ընկերութեան առջեւ իր աշկերտին քանի մը քաջութիւններն ու հաճարարութիւնները պատմելէն ետքը, թռչունն դարձաւ. Բարեւիկ, բաւ, երեւելի ընկերութեան մէջ ես։ Ինչպէս ազկ նայիցիր ու. տեսցի դիւրց որ շեմ կրնար վախ մ'ունենալ թէ զիս ամէն ցրնեն։ Ընկերութեան բարեւ տուին։ — Թռչունը գլուխը կը շարժէ։ — Ինչու ուրեմն պատրաստ կատարէ ու ցուցուր որ քեզի եղած պատիւը կը ճանչնաս։ — Անմիջապէս թռչունը ամէն կողմ՝ կը ծռի։ — Լաւ, ըսաւ տէրը, բայց քաղաքավարը ըլլալը միտակ բաւական չէ։ պէտք է ճարտարութիւն ալ ցուցընել։ Դրեգ մեզի նայինք քու երգերդ մէկը, բայց ոնալ մի մտնար որ առջեւդ դիտացողներ ունիս։ — Թռչունը կը սկսի երգել։ — Խաթերայ դլեկ, ըսաւ տէրը մէջ տեղը, զմեզ ծաղր կ'ուզես ընել։ Ասանկ կը կանչեն ապուառները, ոչ թէ քեզի պէս ձիրը ունեցող թռչունները, կատակը մէկդի։ անուշ ու սրտաշարժ բաներ երգէ մեզի։ Անմիջապէս թռչունը ուրիշ երգ մը կը սկսի սրտի քաղցր ձայնին նման ձայնով մը։ — Ասանկ, աղնիւ, միտքդ քիչ մը շտկեկ։ Անբոլոր շատ չէ։ Աղէկ է։ Թռչունն ամէն իրեն հրամցուածները կը կատարէր։ Բայց բարեկամիկ, ըսաւ տէրը, ոտքդ ու դլուխդ իրենց պարարտը չեն կատարեր։ Խնկէդ գլուխդ չէ։ ամանակը մոռցար։ — Անմիջապէս թռչունը սկսաւ ոտքով ամանակ տալ ու գլուխն ալ ըստ պիտի շարժել։ Ամէն գիւղ Ազնիւ ձայնը կը լսուէր, ու. գլխաւորարար Եւրոպացիները անոր ճարտարութեան վրայ սատակիկ զմայլած էին։ — Բարեկամ, ըսաւ տէրը, ընդհակառակ չեմ ըլլար։ — Թռչունը գլուխը ծռեց ու. ընդհակառակ եղաւ։ Հաճութիւնն ու ծափահարութիւնը աւելի շատցաւ, պարմանքն ու գովութիւնը միւսկ չուներին։

Լրատ շատկան կրթութիւնները լմննալէն ետեւ, տէրն ըսաւ, Գեղեցիկ երաժշտութիւն լսենք, զմարձացանք։ Բայց դիտես որ հիմա պատերազմ կայ։ Թշնամիները կը յառաջանան։ պէտք ենք դիմել կենալ պահպանութիւն ընել։ Ան ըսելով՝ թռչունն ճանկերուն մէջ իրեն հրացան յարդեցնել մը դրաւ։ իսկ թռչունը կրթեալ զինուորի մը պէս իր գէնքը սկսաւ շարժել, ու պահնորդի մը պէս՝ սեղանին վրայ ոտքին անդին կու գար կ'երթար։ Քաջ զինուոր մին ես, ըսաւ տէրը։ թէ որ միշտ պատերազմի կատարելու բլլան, թշնամիներուն անակնկալ յարձակումի կրելու վախ չենք ունենար։ Հիմա մեզի մաղ մ'ալ երգէ, վերջին կրնաս հանդիսել։ — Թռչունը մեծ ճշդութեամբ մաղ մը երգեց։ Երբ որ լսենցուց, եւ ամէն մարդ սկսաւ. ձեռք զարնել, ու Բրազիլիները զինքն իրենց պարագրելու ատեանները, սկսաւ հպարտանալ, ու թեւերը բարձրել, մարմրել, ու ամենէն եռաբ ինքիրեն ներքին ազդեցութեան թեթեւի զարնուածքի նմանութիւն մ'ալ ըրաւ։

Հիմա, բարեկամիկ, ըսաւ տէրը, այնչափ ուշադրութիւնն հանգչելու ժամանակ է, պուտկիկ քնացիր քիչ մը։ Եւ քու տեղդ կ'անցնիմ ու. ընկերութիւնը կը զբաղեցնիմ։ Ան ալ դարարութիւնն ետեւ թռչունը բոլորովին յոգնած երեւցաւ. նախ մէկ աչքը, ետեւէն մէկալը գոցեց, եւ սկսաւ. ոտքին անդին շարժել, այնպէս որ մարդ կը կարծէր թէ մատին վրայէն վար պիտ՝որ իյնայ։ Վերջապէս, ինչպէս կ'երեւար, խորունկ քուն մտաւ, ու ուիրոյը ձեռքին մէջ անշարժ կը կենար։ Տէրը զինք գրաւչութեամբ սեղանին վրայ դրաւ, ու. կը պատրաստուէր քանի մը ճարտարութիւններու, որով կ'ուզէր ընկերութիւնը զուարճացընել։ Դեռ առաջին գաւառի մը դիմի խնդրեց։ Պատրաստը բերանը տանելու ատեն, թռչունը մէկէն երաւ, գաւառին շրթունց վրայ թռաւ, ու սկսաւ գինի խմել։ Ինչ, ինչ, պզտիկ անբարոյականութիւն, կանչեց տէրը, չէս կրնար ժամանակին ոգասել։ Ան ըսելուն պէս, թռչունը առանց գանդաղելու վար ցատքեց, առջի տեղը գնաց, ու դարձեալ խորունկ քուն մտաւ։

Տէրը ընկերութիւնը իր ճարտարութիւններովը ան ատաստանի զբաղեցուց որ ամէն մարդ պզտիկ երաժիշտը, որ գեռ տիզանին վրայ պատկոծ կը քնանար, կամ քնանալ կը ձեւացընէր, բոլորովին մոռցաւ։ Դիրաման վայրկենի մը մէջ, ուր որ ամէն աչքերը վեր ուղղուած էին, կատու մը՝ զորն որ մինչեւ ան ատեն մէկը չէր տեսած, ցատքեց սեղանին վրայ, յարմտակեց թռչունն, եւ ուրիշները դեռ աղէկ մը նղածը չմոռցած՝ բաց պատուհանէ մը վազեցաւ։

ԴՐԱՄԱԳՈՒՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՇՈՒՑԱԿ

ՎԻԵՆՆԱ, ՓԵՏՐՈՒԱՐԻ 23

Ամստերտամ 100 գլխապատիկ թալէր՝	237	արծ. ֆիորի.	2 ամիս
Լոնտոն 100 գլխապատիկ ֆիորին՝	114 3/4	„ „	1/2 „
Լիվորնոյ 300 Դուսկան. լիրա՝	112 1/2	„ „	2 „
Լանտոն 1 ֆունտ ոսկերին՝	11.28	„ „	1 „
Համբուրգ 100 պանկոյ թալէր՝	252	„ „	2 „
Ճենովա 300 նոր լիրա Բիէմ.	133	„ „	2 „
Լիսաբոն 300 ֆիրանք՝	134 3/4	„ „	2 „
Միլան 300 աւստրիական լիրա՝	102 1/2	„ „	2 „
Փարիզ 300 ֆիրանք՝	135	„ „	2 „
Ֆրանքֆ. ամ Մայն 120 ֆիորի.	114 1/4	„ „	3 „
Պուլիս (Փետր. 19.) 392—393 ֆարայ՝	1	„ „	31 որուան